

debatt@dn.no

Et usikkert våpen

Det er lite sannsynlig at Russland kommer til å trekke seg fra Krim eller avslutte sin støtte til opprørerne i det østlige Ukraina som en følge av EUs sanksjoner, skriver BI-professor **Ole Gunnar Austvik**.

INNLEGG Russland- sanksjonene

Fjere vestlige tiltak tar sikte på å endre Russlands politikk og involvering i Ukraina. Blant disse er økonomiske sanksjoner. Russland har reagert blant annet med et forbud mot import av vestlig mat. Sanksjonene medfører mindre frihandel og økonomiske tap for både Russland og Vesten, samlet sett asymmetrisk i russisk disfavør.

Sist gang Vesten innførte økonomisk boikott av Russland, var da Sovjetunionen fortsatt eksisterende. Den amerikanske kornembargoen i 1970-årene var et tiltak under den kalde krigen for å skade den sovjetiske økonomien. Forbudet mot eksport av utstyr til byggingen av den sibirske gassrørdningen i 1982 ble innført av hensyn til vestlig sikkerhet. Sovjetunionen var fattigere enn nå og bygget seg på den tiden opp som en stor gasseskulptor til Vest-Europa, i tillegg til sin oljeksport. Energiskulptorens andel av sovjetisk inntjening av hard valuta var om lag 80 prosent. Sanksjoner rettet mot mat- og energisektorene var logisk dersom målet var å

svække landets økonomi og politiske stabilitet.

Sovjetunionen endret seg imidlertid ikke mye på grunn av sanksjonene. Det gerontokratiske systemet (gammelmennsvelde) og den kalde krigen besto. Under kornembargoen erstattet Argentina i stor grad USA som eksportør, mot sterke protester fra amerikanske bønder. I gassen var det politisk divergens mellom Vest-Europa og USA om hvor mye avhengighet gassimport skapte, og flere europeiske land ville ha sovjetisk energi for å diversifisere fra andre usikre kilder. Bedriftene som tapte kontrakter, ble ikke kompensert, noe som skapte konflikter innad i Vesten.

Lærdommen var at suksessen til økonomiske sanksjoner i hovedsak avhenger av tre forhold:

■ Konkurrerende land som representerer alternative kilder, må slutte seg til sanksjonene.

■ Enkeltpersoner, næringsdrivende og andre som må ta byrdene av en økonomisk boikott, bør være villige til å gjøre det og helst bli kompensert.

■ Det er ikke alltid lett å forutsi reaksjonen til land som blir utsatt for økonomisk press. Reaksjonen kan være at de blir mer ettergivende, men også hardere. En ytre fiende skaper

**ØKER AV-
STANDEN.**
Sanksjoner
bevarer og
styrker øst-
vest-skiller,
skriver Ole
Gunnar Austvik.

som regel også sterkere innenlandsk samhold.

De økonomiske reaksjonene virket dårlig den gang som instrumenter for økonomisk krigføring av en eller flere av disse grunnene. På lengre sikt ble det bare enighet om en strategisk embargo av teknologisk eksport for militær bruk (COCOM-reglene).

Elementene av økonomisk krigføring som dagens sanksjoner fremstår å være en grad av et tap-tap-spill av de samme grunnene. I tillegg er Russland, mye mer enn Sovjetunionen var, involvert i internasjonal handel. Eksportforbud blir møtt med importforbud i boikottende sirkler. Derfor kan et fjerde kriterium for suksess nå legges til:

■ Sanksjonerende land bør ikke være for avhengig av det landet som er målet for sanksjonene.

Det er altså usikkert i hvilken grad/om økonomiske sanksjoner fører til positive endringer i russisk politikk. Det virker lite sannsynlig at Russland kommer til å trekke seg fra Krim eller

Mandag
LEDELSETirsdag
KREDITTOnsdag
FINANS

■ **RISIKOPROSJEKT.** Hvor hensiktsmessig er det å irritere en sint bjørn, skriver artikkelforfatteren om EUs sanksjoner mot Russland for Landets fremferd i Ukraina. Foto: Anatolii Stepanov, AFP/NTB Scanpix

avslutte sin støtte til opprørerne i det østlige Ukraina som en følge av disse. Det er også et spørsmål hvor hensiktsmessig det er å irritere en sint bjørn, og slik skape mer antivistisk nasjonalisme i Russland. Sanksjoner bevarer og styrker øst-vest-skiller.

Det er et håp at sanksjoner kan gi incentiver for videre og reelle forhandlinger. Det er ikke mange politiske virkemidler å bruke mellom sanksjoner og militære aksjoner. Dersom forhandlinger under press imidlertid ikke fungerer, står spørsmålet tilbake hvordan man skal reagere på ukseptabel adferd til en motstander som er delvis økonomisk integrert med resten av verden, og denne verdenen gradvis blir mer multipolar. Fysisk konflikt kan altså bli farlig nær.

Tilbake til sovjettiden var det viktigste økonomiske elementet for dens endelige oppløsning ikke sanksjonene, men fallet i

oljeprisen i 1986. Offentlige budsjetter og driftsbalansen gikk etter det med store underskudd, og i 1991 raknet hele systemet. Perestrojka og reformer kom for sent til å redde unionen.

Olje- og gasseskulptoren dominerer fortsatt russisk utenriks- handel og finanserte mer enn halvparten av det russiske statsbudsjettet i 2013. Oljeinntektene nådde 191 milliarder dollar mot gass 28 milliarder dollar (RT, COM 17.4.2014). Det viktigste økonomiske enkeltelementet som kan endre den russiske økonomiske situasjonen, er nå igjen et betydelig oljeprisfall, nå som før utenfor den direkte påvirkning av noen av partene.

■ **Ole Gunnar Austvik,** professor ved Handelshøyskolen BI og Forsker II på Nupi.

SLAGET VED MARNE –
Mer debatt på side 33 →

Dagens Næringsliv

EN FRI DAGSAVIS
Sjefredaktør og administrerende direktør: AMUND DJUVE

Økonomisk krig

Økonomiske sanksjoner er ikke noe tryllemiddel for å få statsledere til å oppføre seg ordentlig. Men sanksjonene mot Russland kan forhåpentlig bidra til å få Vladimir Putin til å innse at aggresjon har en pris.

I forrige uke ble EU-landene enige om en opptrapping av de økonomiske sanksjonene mot Russland. 24 nye personer blir ilagt innreiseforbud. Blant dem er Sergej Tsjemezov, en tidligere KGB-agent og alliert med Putin som nå leder Rostec, et stateid konglomerat innen forsvars- og teknologiindustrien.

I tillegg forsøker USA og EU å lamme olje- og gassindustrien ved å forby vestlig lånefinansiering av de største energiselskapene, samt å hindre leveranser fra vestlige oljeserviceselskaper.

De færreste tror at sanksjonene vil få Putin til å komme på bedre tanker over natten

De færreste tror at sanksjonene vil få Putin til å komme på bedre tanker over natten. Ole Gunnar Austvik, professor ved Handelshøyskolen BI minnet i en kronikk i DN i helgen om de historiske erfaringene med boikott av Sovjetunionen. De er ikke spesielt oppmuntrende. Hverken den amerikanske

kornembargoen på 1970-tallet eller det vestlige forsøket på å hindre bygging av en gassrørledning fra Sibir noen år senere, førte til noen synlig adferdsendring på sovjetiske side.

Da det sovjetiske imperiet til slutt brøt sammen, var faller i oljeprisen fra midten av 1980-tallet en adskillig viktigere faktor enn sanksjonene, påpeker Austvik.

Dagens Russland er integrert i verdenshandelen i en helt annen grad enn det gamle Sovjet. Det betyr at økonomiske sanksjoner potensielt kan gjøre mer skade, men at Russland også lettere kan omgå dem ved å henvende seg til handelspartnere utenfor EU og USA.

Og selv om sanksjonene svir, er det ingen garanti for at de vil virke etter hensikten. En økonomiske krise kan føre til at russere flest i enda større grad slutter opp om Putin.

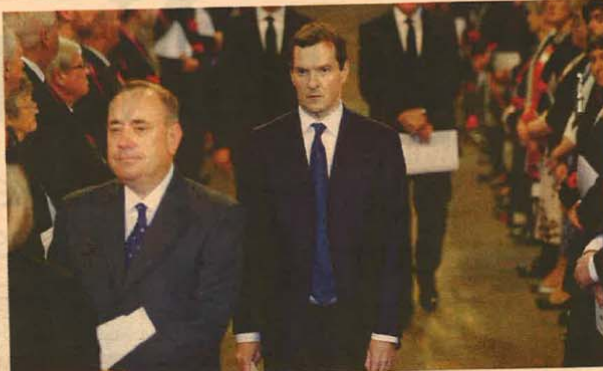
For vestlige land, som naturlig nok ikke ønsker en militær konfrontasjon med den tidligere supermakten, er alternativene begrenset. Flere av dem risikerer selv en økonomisk nedtur dersom boikotten trekkes ut.

Valget bør likevel være enkelt. Når en statsleder går løs på sine naboer, kan ikke svaret fra omverdenen være business as usual.

Konferanse

På Paretos olje- og gasskonferanse sist uke var det 136 menn og to kvinner blant talerne, fortalte DN fredag. Neste år skal programmet merkes: «Kan inneholde spor av kvinner.»

Featureredaktør: GRY EGENSEN
Nyhetsredaktør: TOR M. NONDAL
Politisk redaktør: SOFIE MATHIASSEN
Produksjonsredaktør: BJARNE DRAMDAL ERICHSEN
Utgitt av: Dagens Næringsliv A/S
GRUNNLAGT AV MAGNUS ANDERSEN I 1889

PUNDKRANGEL. Den britiske finansministeren George Osborne (til høyre) har avvist den skotske første-ministeren Alex Salmonds foreslåtte valutasaamarbeid. Foto: Russel Cheyne, AFP/NTB Scamptix

Valutavalget

■ ■ ■ Pundet lenker skottene til City of London. Det er de ikke nødvendigvis tjent med.

GJEST PÅ MANDAG
HAROLD JAMES

Skottland forbereder seg på folkestemming om uavhengighet. Det betyr at Storbritannia og resten av Europa må forberede seg på hva et eventuelt brudd vil føre med seg. De økonomiske konsekvensene av uavhengighet er langt fra klare.

Uavhengighetsforkjemperne insisterer på at det er Skottlands særegne identitet som gjør at de vil rive seg løs. Men det må likevel snakkes om penger.

Utallige debatter har i det siste tatt for seg om Skottland kan eller bør få beholde pundet. Resultatet - for Skottland, Storbritannia og Europa - kan bli så mangt, avhengig av hvilken retning Skottland velger å følge.

Hittil har skotske nasjonalister hevdet at et uavhengig Skottland får beholde pundet. Men den britiske finansministeren George Osborne har avvist den skotske første-ministeren Alex Salmonds foreslåtte valutasaamarbeid.

Problemet med de skotske nasjonalistenes visjon er det samme som problemet med eurosamarbeidet. En fellesvaluta fungerer ikke uten felles pengepolitikk. Forskjellige deler av valutaunionen vil alltid ha ulike økonomiske forhold, så medlemmene vil til tider måtte følge politikk som ikke egentlig er passende.

På 2000-tallet opplevde Spania og Irland en boom i bygnings-

markedet, og begge landene burde ha hatt strammere pengepolitikk, høyere renter og mindre lånefinansiering. Men de var jo medlemmer av eurosone. Det innebar at både myndighetene og privat sektor net godt av veldig lave lånerenter. Etter at finanskrisen brøt ut og beslutningstagerne prøvde å få bankene til å gi ut lån i disse landene igjen, ble det åpenbart at de ikke hadde flere verktøy tilgjengelig.

Det minner om Storbritannias dilemma i dag. Eiendomsboomen i London-området krever strammere pengepolitikk. Men høyere renter er ødeleggende for resten av landet, som ikke har hatt den samme oppsvinget etter krisen.

Det som gavner finansdistriktet i London, gavner ikke nødvendigvis resten av landet

London har også, i likhet med Tyskland, et stort overskudd på driftsbalansen. Det kan vise seg å bli et stort problem - se bare på deflasjonseffekten Tysklands overskudd har hatt på resten av eurosone. Storbritannia utenom London har allerede et underskudd høyere enn noe annet industriland.

Valutakursen påvirkes ofte av landets tyngste og mest fremtredende næringer. I pundets tilfelle er det finansnæringen. Noen hevdet at pundets raske svekkelse i 2007 og 2008 var kjærkommen stimulus for økonomien, fordi det ga valutaen konkurransekraft på eksportmarkedet. Storbritannias uavhengige pengepolitikk ga landet en fleksibilitet som eurolandene manglet.

Pundet har imidlertid styrket seg kraftig igjen og visket ut konkurransefordelen. Det som gavner finansdistriktet i

London, gavner ikke nødvendigvis resten av landet.

Det burde derfor være svært attraktivt å komme seg ut av et økonomisk system som lenker Skottland til London. Den store skotske økonomen Adam Smith hadde vært den første til å se det. Smith skrev faktisk sitt mest berømte verk, «Wealth of Nations», fordi han mente at interessene til Londons handelstand overtyrte britiske næringspolitikk.

Alternativet til å beholde pundet er heller ikke problemfritt. Den skotske økonom Ronald MacDonald hevder at et uavhengig Skottland bør ha sin egen valuta. Skotsk økonomi blir avhengig av olje og gass fra Nordsjøen, så en skotsk valuta blir en oljevaluta.

Men det er ikke nødvendigvis bra for resten av den skotske økonomien å bytte ut én dominerende sektor med en annen. Konkurranseskraften i resten av økonomien svekkes hver gang økende energipriser presser valutakursen opp. Mindre konkurranseedyktige næringer kan oppleve tap og manglende betalingsevne, og økonomien blir mer konsentrert og spesialisert.

Valutakursen kan ikke bære hele byrden. Sveits og Norge, land med små, åpne økonomier og som er viktige modeller for Skottland, strevde med kraftig valutastyrkelse under finanskrisen. Løsningen for Sveits var å innføre et tak på francens kurs mot euroen.

Det bør være en inspirasjon for Skottland, som vil gjøre klokt i å knytte seg til et større valutaområde og en mer mangfoldig økonomi. Hva med å ta i bruk euroen?

■ Harold James, professor i historie ved Princeton University og seniorrådgiver ved Center for International Governance Innovation. Copyright: Project Syndicate, 2014.